

SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING "MADANIYAT VA MA'RIFAT" TELEKANALI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI

Ahmadjonova Shahnoza Abdurashid qizi

UzJOKU, Jurnalistika yo'nalishi, 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: *Ushbu tahliliy ilmiy maqolada sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining O'zbekiston media makonidagi o'rni va "Madaniyat va ma'rifat" telekanali ijodiy hamda texnologik jarayonlarini modernizatsiya qilishdagi ahamiyati ilmiy asosda o'rganiladi. Global media sanoati tajribasi, O'zbekistonning SI bo'yicha strategik yo'nalishlari, generativ modellar, transkripsiya vositalari va neyro-dizayn tizimlarining media amaliyotiga integratsiyasi tahlil etiladi. Shuningdek, SI'dan foydalanishdagi etik va normativ masalalar ham ilmiy nuqtayi nazardan yoritiladi.*

Kirish

XXI asrda sun'iy intellekt texnologiyalari global media tizimining tubdan o'zgarishiga sabab bo'lmoqda. Brynjolfsson va McAfee SI'ni "axborot jarayonlarining yangi bosqichi" sifatida talqin qilib, uning jurnalistika, broadcasting va kontent ishlab chiqarish jarayonlariga ta'sirini chuqur tahlil qilgan. BBC, Reuters, Associated Press kabi yetakchi media tizimlari SI asosida avtomatik matn yaratish, monitoring, indeksatsiya, subtitrlar va ovozli transkripsiya xizmatlaridan keng foydalanmoqda.

O'zbekistonda ham SI integratsiyasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan. 2030-yilgacha mo'ljallangan SI strategiyasi, SI ilmiy tadqiqot instituti faoliyati hamda media tashkilotlarida avtomatlashtirilgan xizmatlarning ko'payishi raqamli o'zgarishlarning jadallashuvini ko'rsatadi. "Madaniyat va ma'rifat" telekanali ushbu jarayonning amaliy namunasi bo'lib, ijodiy va texnologik bosqichlarda SI vositalaridan samarali foydalanib kelmoqda.

1. Global media sanoatida sun'iy intellektning qo'llanilishi

Sun'iy intellektning media industriyasiga kirib kelishi jurnalistik jarayonlarni sezilarli darajada optimallashtirdi. Marconi (2017) fikricha, AI asosidagi matn generatsiyasi jurnalistlarga ijodiy va analitik jarayonlarga ko'proq e'tibor qaratish imkonini beradi.

BBC, AP va Reuters SI'dan quyidagi yo'nalishlarda foydalanmoqda:

- Avtomatlashtirilgan yangiliklar yaratish
- Real vaqt transkripsiya va tarjima
- Efir monitoringi va kontent indeksatsiyasi
- Reklama joylashtirishni optimallashtirish
- AI asosida grafik postproduksiya

Zanq va Chenning tadqiqotlari broadcasting tizimlarida SI texnik xatolarni kamaytirishi, efir sifati va monitoring jarayonlarini tezlashtirishini ta'kidlaydi. Shuningdek, postproduksiya

jarayonlarida AI rang balansi, shovqinni kamaytirish va kompozitsiyani tekshirish kabi funksiyalarni avtomatlashtiradi.

2. O‘zbekiston mediamakonida SI integratsiyasi

O‘zbekistonning SI bo‘yicha davlat siyosati media sohasining raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda. PQ–358 qarorida sun‘iy intellektni 2030-yilgacha rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari belgilangan.

UZA ma‘lumotlariga ko‘ra, SI quyidagi yo‘nalishlarda joriy etilmoqda:

- avtomatlashtirilgan kontent yaratish tizimlari
- transkripsiya va tarjima xizmatlari
- AR/VR media loyihalari
- davlat tizimlarida AI servislarining kengayishi

Bu jarayon OAVning tezkorligi, aniqligi va sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

3. “Madaniyat va ma‘rifat” telekanalining SI bo‘yicha amaliy tajribasi

3.1. Matn va ssenariy yaratish

Telekanal anonslar, ssenariy bloklari, ko‘rsatuv tavsiflari va diktor matnlarida ChatGPT, Claude, Kotib.ai kabi generativ modellarni qo‘llamoqda. “Bong” dasturining AI yordamida to‘liq yozilishi telekanalning innovatsion yondashuvini ko‘rsatadi.

3.2. Transkripsiya va subtitrlar

Turboscribe.ai, Sonix.ai, Tilmoach.ai platformalaridan foydalanish:

- transkripsiya jarayonini 4–5 baravar tezlashtiradi,
- subtitr yaratishda inson omilini kamaytiradi,
- ko‘p tilli kontent tayyorlashni yengillashtiradi.

3.3. Grafik dizayn va neyro-dizayn

Midjourney, Stable Diffusion va Adobe Firefly yordamida:

- 3D logotiplar
- efir grafikasi
- afishalar
- brend identikasi yaratilmoqda. SI grafik jarayonlarni soddalashtirishi bilan birga vizual sifatni ham oshirmoqda.

4. Mulohazalar

Sun‘iy intellekt media tizimining samaradorligini oshirsa-da, bir qator muammolarni yuzaga keltiradi:

- Deepfake xavfi — yolg‘on kontent auditoriya ishonchini pasaytirishi mumkin.
- Mualliflik huquqi — generativ kontentning intellektual mulk maqomi bahsli.
- Algoritmik tarafkashlik — SI ba‘zan stereotiplarni kuchaytirishi mumkin.
- Jurnalistik mehnatning transformatsiyasi — SI jurnalistni emas, uning vazifalarini qayta shakllantiradi.

Shu bois SI inson mehnatini to‘ldiruvchi — lekin uni almashtirmaydigan vosita sifatida qo‘llanilishi lozim.

Xulosa va takliflar

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt "Madaniyat va ma'rifat" telekanali faoliyatida ijodiy va texnologik jarayonlarni ancha yengillashtirgan. Matn yaratish, grafik dizayn, tarjima va transkripsiya jarayonlari SI orqali optimallashti va samaradorlik oshdi.

Taklif sifatida quyidagilar muhim:

- telekanal darajasida AI etikasi bo'yicha ichki reglament ishlab chiqish;
- jurnalistlar uchun AI-savodxonlik bo'yicha muntazam treninglar yo'lga qo'yish;
- SI yordamida efir tarmog'i tahlili va avtomatlashtirilgan monitoring tizimlarini joriy etish;
- global media tajribalarini telekanal faoliyatiga moslashtirish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2016). The Second Machine Age.
2. Marconi, F. (2017). Augmented Journalism.
3. Reuters Institute. (2022). AI in the Newsroom.
4. Karnouskos, S. (2020). Digital Media & Deepfakes.
5. Jing Han, Lin Shao. (2022). AI in Postproduction.
6. UZA.UZ. (2024–2025). Sun'iy intellekt bo'yicha tahliliy maqolalar.
7. PQ–358. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori.
8. VM qarori (2020). Sun'iy intellekt institutini tashkil etish.
9. Dadakhonov, A. (2019). Avtomatlashtirilgan jurnalistika: soha ta'limi va amaliyoti. Journal.fledu.uz, №6, 55–64.